

DENUMIRI ALE EFEMERULUI ÎNTR-UN ROMAN RELIGIOS DIN VEACUL AL XVII-LEA, TRADUS DE UDRIȘTE NĂSTUREL*

MARIA STANCIU ISTRATE

Institutul de Lingvistic „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București

1. În două contribuții anterioare¹, dedicate lexicului romanului religios *Varlaam și Ioasaf*, am prezentat o serie de cuvinte mai puțin sau deloc cunoscute, prezente în manuscrisul românesc 588, aflat la Biblioteca Academiei Române din București. Manuscrisul, datat cca 1670², este considerat a fi probabil sursa celei mai fidele copii a redacției originare a acestei narațiuni, traduse de Udriște Năsturel la jumătatea secolului al XVII-lea³. În lucrările amintite am observat că unele dintre cuvintele analizate constituie atestări unice, iar altele devansează atestările cunoscute.

2. De aceeași factură sunt și cuvintele analizate în lucrarea de față, care, dincolo de noutatea atestărilor, au ca punct comun faptul că reprezintă încercări ale traducătorului de a denumi noțiunea de *efemer*. De remarcat că unii termeni au fost abandonați în copia manuscrisă, realizată de grămăticul Fota în 1673⁴, cea de-a treia și ultima, în același timp, dintre copiile din secolul al XVII-lea, considerate a fi fost reproduse de același copist. Acesta a preluat uneori glosele marginale sau interne ale traducătorului, iar alteori a operat substituiri proprii, adaptând textul la limba vorbită. Compararea contextelor din cele două copii

---

*Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului „Valorificarea identităților culturale în procesele globale”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758.

¹ Vezi Stanciu-Istrate 2010: 315-323; Stanciu-Istrate 2012: 37-43. Contribuția apărută în 2012 valorifică, parțial, comunicarea prezentată la colocviul cărui fi este dedicat prezentul volum, în care publicăm, cealaltă parte a comunicării. Am procedat astfel, din cauza spațiului restrâns alocat aici fiecărei lucrări. Precizăm, totodată, că unii dintre termenii analizați aici au fost obiectul comunicării intitulate *Time and space in The Story of Saints Varlaam and Josaphat, translated by Udriște Năsturel*, prezentat oral la Conferința Internațională *Limbă și literatură – Repere identitare în context european*, organizată de Facultatea de Litere a Universității din Pitești în 2011.

² Vezi Trempel 1978.

³ Primele 8 file ale manuscrisului 588 lipsesc. Data traducerii apare menționată în titlul ms. rom. 2470, aproape identic cu ms. 588 după care a fost copiat în 1671: *Traiul și viața a a precuvioilor prinilor noștri a lui Varlaam și a lui Ioasaf, scris de precuviosul prințel nostru Ioan Damaschin pentru folosul sufletesc. Iar acum de în limbă slovească întoarsă fu pre românească de mult prințelul robul lui Hristos Udriște Năsturel de Fiereți, al doilea logofet, în anul de la facerea lumii 7157 (= 1649)*. Vezi Trempel 1983: 282.

⁴ Este vorba despre ms. rom. 3339, aflat la BAR București, datat 1673. Vezi Trempel 1987: 92.

manuscrise, 588 și 3339¹, în care termenii analizați apar, ni s-a părut astfel binevenit. În stabilirea modelului urmat în crearea anumitor termeni, am avut în vedere și textul slavon, prezent în manuscrisul 588 în paralel cu textul românesc.

3. Vremesc „vremelnic, trec tor” nu apare înregistrat în DLR. În textul nostru apare în citate ca: *nici într-un chip temându-mă de ceaș moarte vremesc* (154¹); *de ceaș vremesc moarte nici într-un chip nu mă tem* (154^v)². În versiunea slavonă a manuscrisului românesc 588 îi corespunde sl. *vremenny*’ (v. T).

4. Același termen slavon a fost transpus în alte porțiuni ale textului și prin *vremenic*³. Potrivit atestărilor din DLR, *vremenic* apare înregistrat prima oară chiar în traducerea lui N. Sturel, citatul din *Crestomaia* lui Gaster fiind extras din acest text: *De vreme ce întrebi, împ. rate, încep tura de unde-mă fu mie a nu băga în seamă pre ceaste vremenice și a mă lipi cu totul c. tr. n. dejdile veacinice, ascult!* (6^r); (...) *nu p. n. tr. ceaste vremenice și trec toare ș. caz den dulcea a celor vecuitoare și neputrede* (141¹) etc. (v. T). În primul citat, *vremenic* este glosat marginal prin *trec tor*, glosă preluată de gramaticul Fota în copia de la 1673 (v. T).

5. *Vremesc* apare înregistrat în ms. 588 de nouă ori, două dintre ocurențe fiind forme de plural. De cealaltă parte, *vremenic* este consemnat de șase ori, de fiecare dată la plural (v. T). În lipsa altor atestări, *vremesc* poate fi considerat o creație-experiment a lui N. Sturel. Potrivit contextelor în care apar, *vremesc* caracterizează de obicei *moartea*, pe când *vremenic* este folosit pentru a caracteriza lucrurile în general. De altfel, în text apare chiar sintagma *lucruri(le) (ceale) vremenice* (v. T nr. 12 și 13). De cele mai multe ori, *vremesc* a fost înlocuit în copia din ms. 3339 cu *trec tor*. O singură dată am consemnat substituția lui *vremesc* prin *vremenic* (V. T nr. 3). La rândul său, *vremenic* nu se mai găsește în ms. 3339 în niciunul dintre citatele în care l-am găsit în ms. 588. În patru dintre cele șase contexte citate în tabelul de la sfârșitul fișei locul *trec tor* (v. T nr. 8, 10, 12, 13), iar în celelalte două este înlocuit prin sintagma *până la o vreme* (v. T nr. 9 și 11), dat fiind faptul că termenul *trec tor* apare el însuși în aceste exemple în raport de coordonare copulativă cu *vremenic*, conform originalului slavon, unde îi corespunde *tekuwi*’.

5.1. În sfârșit, chiar dacă *vremenic* a fost abandonat în textul copiat în 1673, înlocuirea ulterioară a sufixului –*enic* cu –*elnic* a fost salutară pentru acest termen. *Vremelnic* s-a fixat în vocabular și grație relativei productivității. Ne referim la derivatele: *vremelnicesc*, *vremelnice te*, *vremelnicie*, învechite astăzi și folosite mai ales din considerente de ordin stilistic.

5.2. Înlocuirea aproape generală în manuscrisul 3339 a lui *vremesc* și *vremenic* prin *trec tor* a simplificat traducerea. Se poate vedea în acest fapt o tendință de adaptare a textului la limba vorbită în dauna efectelor stilistice avute, desigur, în intenție de traducător, care traducea diferit adjectivele slavone *vr^{TM}men’nb* și *t^{TM}kuw’xi*. Să nu uităm că glosa marginală *trec tor* apare doar pentru primul dintre citatele consemnate pentru *vremenic*. Totodată,

¹ Manuscrisul a fost editat în anul 1904. Vezi N. Sturel 1904. În continuare, pentru trimiterile la această versiune, vom indica în paranteză pagina ediției.

² Pentru mai multe citate, ca și pentru corespondentul slavon al termenului subliniat și pasajul corespondent din manuscrisul 3339, vezi tabelul de la sfârșitul fișei. În continuare, trimiterile de acest tip vor fi abreviate prin v. T.

³ Scris *vremenniçe*.

trec tor apare el însuși de mai multe ori folosit de traducător: *î urmând noi cuvintelor ferici ilor acelora, cu totul oc răm ceaste putrede î trec toare lucruri ale ce tii vie i* (108^v). Derivat din verbul mo tenit *trece*, **trec tor** apare înregistrat cu sensul „care nu durează mult, efemer” încă din secolul al XVI-lea, ceea ce înseamnă că era uzual în vremea în care N sturel traducea romanul. Prin urmare, introducerea în limbă a lui *vremenic* și *vremesc* cu nuansele amintite mai sus, constituie un indiciu al intenției traducătorului de diferențiere a limbajului artistic de cel utilitar.

Din același câmp semantic cu *vremenic*, *vremesc*, **trec tor** fac parte *învechiciune*, *putred*, *putrezitor*, înregistrate mai mereu alături de antonimele *neputred*, *netrec tor*, *nevechitor*, *tritor*, *f r -de-moarte*, *f r -de-sfârșit*, *vecuitor*.

6. Învechiciune (< **învechi** + **-ciune**), lipsește din lucrările lexicografice: *î den zioa ce te-ai îmbrăcat în omul cel nou, de-acuma nu te mai strica năntea lui cu învechiciune, ce te înnoia te în toată vremea cu dreptatea, cu cuvântul enie î cu adevăr* (170^r). Termenul este prestat în manuscrisul românesc 3339: (...) *să nu te mai strici înaintea lui cu învechiciune* (...) (p. 162). Sensul său este „lucru, fapt care învechește”, altfel spus „ceea ce face ca lucrurile să nu dureze, vremelnice”. În versiunea slavonă îi corespunde *obestĭ, aniö* (< *obestĭ, atĭ* „a se învechi + – aniö”), glosat de Miklosich prin „veterascere” (Miklosich: 1963 s.v.). Deși româna veche cuprinde multe derivate cu sufixul *-anie*, împrumutate din slavonă sau formate în interiorul limbii, în cazul de față *sl. -aniö* a fost redat prin sufixul de origine lat. *-ciune*. Identitatea formală și semantică dintre cele două derivate ne determină să considerăm că derivatul românesc, neatestat până acum în alte texte, a apărut prin calc lingvistic după modelul slavon amintit.

7. Putred cu sensul „care este supus pieirii; trecător” apare pentru prima oară în *Cazania* lui Varlaam¹ (1643). În citatul extras din *Cazanie* și înregistrat în DLR, *putred* apare într-un context asemănător celui din romanul *Varlaam și Ioasaf: Au făcut Dumnezău ceriul și pământul și omul, toate câte-s văzute și nevăzute, carile sânt putrede și trecătoare* (VARLAAM, C, 82)²; cf.: *Dea și Domnul vecuitorii în locul vremilor, î în locul putredelor, neputredelii și nevechitoarelor* (283^v); cf. în textul slavon: *da(dĭti gŭdĭ vŭ vr^{TM}mennŭx m^{TM}sto v^{TM}ĉnaâ, vŭ t^{TM}nnŭx m^{TM}sto net^{TM}naâ, i neobestĭ, aüwaa* ; cf. în ms. 3339: (...) *și în locul acestor putrede, ceale netrecătoare și neputrede și nevechitoare* (p. 284).

8. Putrezitor „putrescibil; care este muritor, trecător, efemer” a fost atestat pentru prima oară la Coresi în *Cazania II*³, unde apare folosit cu valoare adjectivală. N sturel îl folosește atât adjectival, cât și cu valoare de substantiv: *Ce să venim dar, o, împărăte, c trisăngurele aceleaș pturi ca să ar t m de dănselii cum că nu sânt dumnezeii, ce sânt putrezitoare și schimbătoare, făcute den ce n-au fost cu porunca Celuia ce iaste Dumnezău, carele e neputred* (216^v); cf. în textul slavon: (...) *n^{TM} sĀñ bozi, no t^{TM}nŭ i prem^{TM}năawesă* (...); *deaca noao, p mânteanilor și putrezitorilor, și învescu ilor cu cest greu și p tima trup, ne-ar fi ajunsse cu cugetul și cu cuvântul (...), n-ar fi prea lucruri mari* (58^v); cf. în varianta slavonă: *awe bo namŭ zemnŭmŭ i t^{TM}nnŭmŭ* (...). *Putrezitor* rămâne neschimbat în copia aflată în ms. 3339 (v. T).

¹ Vezi DLR, s.v.

² *Ibidem*.

³ Vezi DLR, s.v.

Potrivit contextelor slavone citate, N sturel a optat pentru traducerea sl. $t\overset{TM}{n}n\beta$ atât prin *putred* cât și prin *putrezitor*, primul fiind folosit în caracterizarea substantivelor (-) *animat*, cel lalt a substantivelor (+) *animat*. Totodat , sensul lor este nuan at, *putred* având aspect de participiu trecut, în vreme ce *putrezitor*, ca și sinonimul *schimb tor* din primul citat, caracterizeaz un proces în derulare. Schimbarea clasei gramaticale a lui *putrezitor*, folosit cu valoare substantival în doilea citat de mai sus, s-a produs ca urmare a unui calc lexicogramatical dup sl. $t\overset{TM}{n}\nexists$, folosit cu valoare substantival .

9. Dintre antonimele amintite mai sus atrag aten ia: *nevechitor* și *tr itor*. **Nevechitor** apare al turi de *neputred*, în rela ie de antonimie cu *putred*: *Dea- i Domnul vecuitoarele în locul vreme tilor, î în locul putredelor, neputredele î nevechitoarele* (283^v). DLR nu înregistreaz derivatul *nevechitor*, al c rui sens, potrivit contextului, pare s fie „care nu se înveche te, care este ve nic”. În copia din manuscrisul românesc 3339, copistul Fota adaug celor doi termeni, *neputred* și *nevechitor*, un al treilea: *netrec tor: De- i Domnul, în locul cestor trec toare î în locul cestor putrede, cele netrec toare î neputrede i nevechitoare* (p. 284). În versiunea slavon lui *nevechitor* îi corespunde neobetβ,äüwaa, al c rui cuvânt-baz ar putea fi pus în leg tur cu derivate ale verbelor slavone obetβ,avati, obetβ,ati „veterascere” (MIKLOSICH, 1963: s.v.). A a încât este foarte posibil ca și de această dat s avem a face cu un calc lingvistic.

10. **Tr itor** „care dureaz , care se men ine”, antonim al lui *putred* și *vremenic* și sinonim cu *vecuitor* și *st t tor* în citatele de mai jos, are ca prim atestare în DLR, Miron Costin, *Opere*¹. În lipsa altor atest ri, putem spune c N sturel este primul care utilizeaz acest termen, în toate contextele în care apare având valoare substantival : *A adar fiind noi prel sti i î nesf tuind noi niciodat de ceale tr itoare î vecuitoare (...), de n prasn va sosi asupr -ne peirea de moarte* (120^f); cf. în sl.: (...) nesβv^{TM}tÄüwimβ ni edinoü n^{TM}(x) prebÿvaæwi(x) și v^{TM}çnÿ(x) (...); *de- veri cump ra cu ceaste putrede î vreme nice, ceale st t toare î tr itoare* (127^v); cf. în sl.: (...) i skÁpivβ t^{TM}(n)nÿmi simi i vreme(n)nÿmi, stæwaa i prebÿvaüwaa. În ms. 3339 copistul Fota înlocuie te în primul citat pe *tr itor* prin *trec tor*: (...) *nesf tuindu-ne niciodat de ceale trec toare i vecuitoare* (p. 126), l sându-l îns neschimbat în al doilea citat: *vei cump ra cu aceaste putrede i tric toare ceale st t toare i tr itoare* (132). Probabil c sensul lui *tr itor* nu i-a fost prea clar la început copistului, de i raportul de coordonare copulativ cu *vecuitor* putea s -i fie de folos, ca și contextul slavon, unde-i corespunde prebyväüwi´, participiul prezent activ al verbului pr^{TM}byvati, „a dura, a d inui”. Nu ar fi exclus nici copierea în grab a textului care putea conduce la confuzia celor doi termeni.

De remarcat c , și în acest caz, trecerea lui *tr itor* de la adjectiv la substantiv s-a produs prin calc lexicogramatical dup sl. prebyväüwi´, folosit cu valoare substantival în citatul slavon reprodus mai sus.

11. Alternan a și frecven a cuvintelor analizate nu este surprinz toare, cum nu este, de altfel, nici raportul de opozi ie în care ace tia apar folosi i. Inten iile declarate ale lui Varlaam de a-l converti pe Ioasaf la cre tinism, impuneau un discurs din care s reias superioritatea noii religii. Iat alte citate în acest sens: *nu p ntru ceaste vreme nice î trec toare s caz den dulcea a celor vecuitoare î neputrede* (141^f); *cât nebuie î nechipzuial iaste a mai voi î a mai iubi pre ceale putrede î trec toare, neputincioase î de nemica, decât pre ceale*

¹ Vezi DLR, s.v.

neputrede, î vecuitoare, î f r -de-moarte, î f r -sfâr enie, î cu această vremeasc îndulcire a se lipsi de-ndulcirea acelor netrec toare bun t i (199^f); C v zutele sânt în vremea scurt , iar nev zutele sânt vecuitoare (286^v); ai schimbat ceaste p mânte ti î putrezitoare, pre ceale vecuitoare î neputrede (289^f).

12. De i „trec toare” prin vocabularul românei literare, cuvintele pe care N sturel le-a considerat potrivite pentru exprimarea no iunii de efemer constituie o prob a talentului s u creator, o dovad c nu a fost un simplu scrib, ci, a a cum observa Emil Turdeanu, un adev rat scriitor (Turdeanu, 1985, p. 335). Încercarea sa de a crea termeni noi¹, cei existen i p rându-i-se, probabil, mai pu in expresivi, îl situeaz pe N sturel, fie i numai prin această traducere, printre creatorii de limb ai epocii vechi, prefigurând apar ia mitropolitului Dosoftei.

Citate

Nr. crt.	Manuscrisul românesc 588	Varianta slavon din manuscrisul 588	Manuscrisul românesc 3339, edi ia N sturel 1904
1.	<i>nici într-un chip temându-m de ceast moarte vremeasc (153^v).</i>	vremen(n)yâ	<i>nici într-un chip nu m tem de această moarte trec toare (p. 151).</i>
2.	<i>de ceast vremeasc moarte nici într-un chip nu m tem (154^v).</i>	vremen(n)yâ	<i>nici într-un chip nu m tem de această moarte trec toare (p. 151).</i>
3.	<i>de vremeasc moarte nici m sp mântez, nici vreadnic de acesta nume o socotesc s fie (154^v).</i>	vremen(n)yâ	<i>De această moarte vremeasc nu mi iaste fric , nici o socotesc s fie vreadnic de acest nume (p.151).</i>
4.	<i>cu această vremeasc îndulcire a se lipsi de-ndulcirea acelor netrec toare bun t i (200^f).</i>	vremen(n)y(m)	<i>cu această îndulcire trec toare a se lipsi de îndulcirea celor netrec toare bun t i (p. 195).</i>
5.	<i>p ntru dulcea a p catului vremesc, aleaser - munc de veac (209^v).</i>	vremen(n)ago	<i>p ntru dulcea a p catului trec tor i-au ales munca cea de veac (p. 204).</i>
6.	<i>cine iaste atâta de nechipzuit (...) carele n-ar mai voi a r bda mii de mor i de ceaste vreme ti, p ntru s se izb veasc de moartea cea veacinic (210^f).</i>	vremen(n)y(x)	<i>cine ar fi atâta de nechipzuit, (...)carele s nu voiasc a mai r bde mii de mor i de aceste trec toare, ca s se izb veasc de moartea cea de veac (p. 204).</i>
7.	<i>Nu te în la cu ceast slav vremesc într-un de arta truf (275^f).</i>	vremen(n)ou	<i>Nu te în la cu această slav trec toare în trufia cea de art (p. 275).</i>
8.	<i>De vreme ce întrebi, împ rate, încep tura de unde-m fu mie a nu b ga în seam pre ceaste vreme nice i a m lipi cu totul c tr n dejdile</i>	vremen(n)y(x)	<i>de vreme ce întrebi, împ rate, încep tura de unde-mi fu mie a nu b ga în seam ceaste trec toare i a m lipi cu totul c tr n d jduirile ceale veacinice, ascult ! (p.</i>

¹ Vezi i cuvintele analizate în contribu iile anterioare: Stanciu Istrate 2010: 315-323; Stanciu Istrate 2012:37-43.

	<i>veacinice, ascult ! (6^f).</i>		14).
9.	<i>A a sânt î ceastea ce sânt aice, toate trec toare î vremenice (121^v).</i>	tekÁwaa i vremen(n)aa	<i>a a sânt i ceste de aici: toate trec toare i pân la o vreme (p. 127).</i>
10.	<i>de- veri cump ra cu ceaste putrede î vremenice ceale st t toare î tr itoare (127^v).</i>	vreme(n)nŸmi	<i>vei cump ra cu aceaste putrede i tric toare cele st t toare i tr itoare (p. 132).</i>
11.	<i>(...) nu p ntru ceaste vremenice î trec toare s caz den dulcea a celor vecuitoare î neputrede (141^f).</i>	vremen(n)y(x) i mimo tekÁwi (x)	<i>(...) nu cumva pentru ceaste trec toare i pân la o vreme eu s caz den dulcea a celor vecuitoare i neputrede (p. 141).</i>
12.	<i>Dici deaca aceaste lucruri vremenice nici m car cel mai mic dentr-însele nu l-am avut î ntru neb gare de seam (204^{r-v}).</i>	vremen(n)yâ	<i>Deci, deaca nici m car lucurile ceale mai mici i trec toare nu le-am avut î ntru neb gare de seam (p. 199).</i>
13.	<i>L-ai pohtit mai vârtos decât lucurile ceale vremenice î putrizitoare (283^f).</i>	vremen(n)y(x)	<i>L-ai pohtit mai vârtos decât toate lucurile ceale trec toare i putrezitoare (p. 283).</i>
14.	<i>î den zioa ce te-ai î mbr cat î n omul cel nou, de-acuma nu te mai strica naintea lui cu învechiciune, ce te î nnoia te î n toat vreamea cu dereptatea, cu cuviiio enie î cu adev r (170^f);</i>	obetß,aniö	<i>(...) s nu te mai strici î naintea lui cu învechiciune (...) (p. 162)</i>
15.	<i>Dea- i Domnul vecuitoarele î n locul vreme tilor î n locul putredelor, neputredele î nevechitoarele (283^v).</i>	tl ^{TM} nnŸ(x)	<i>(...) i î n locul cestor putrede, ceale netrec toare i neputrede i nevechitoare (p. 284).</i>
16.	<i>acealea f pturi (...) nu sânt dumnezei, ce sânt putrezitoare î schimb toare (216^v).</i>	tl ^{TM} nŸ	<i>f pturile acealea (...) nu sânt dumnezei, ce sânt ne te lucruri schimb toare i putrezitoare (p. 212)</i>
17.	<i>deaca noao, p mânteanilor î putrezitorilor, î î nvescu ilor cu cest greu î p tima trup, ne-ar fi ajunse cu cugetul î cu cuvântul (...), n-ar fi prea lucruri mari (58^v).</i>	tl ^{TM} nnŸmß (...)	<i>c noao, p mânteanilor i putrezitorilor i î nf a ilor cu cest trup greu i p tima (...) (p. 82).</i>
18.	<i>Dea- i Domnul vecuitoarele î n locul vreme tilor, î n locul putredelor, neputredele î nevechitoarele (283^v).</i>	neobetß,aüwaa	<i>De- i Domnul, î n locul cestor trec toare i î n locul cestor putrede, cele netrec toare i neputrede i nevechitoare (p. 284).</i>
19.	<i>A adar fiind noi prel sti i î nesf tuind noi niciodat de ceale tr itoare î vecuitoare (...), de n prasn va sosi asupr -ne peirea de moarte (120^f).</i>	prebŸvaæwi(x)	<i>(...) nesf tuindu-ne niciodat de ceale trec toare i vecuitoare (p. 126);</i>
20.	<i>de- veri cump ra cu ceaste</i>	prebŸvaiüwaa	<i>vei cump ra cu aceaste putrede i</i>

	<i>putrede</i> în <i>vremenice</i> , <i>ceale</i> <i>st t toare</i> în <i>tr itoare</i> (127 ^v).		<i>tric toare</i> <i>ceale</i> <i>st t toare</i> <i>i</i> <i>tr itoare</i> (132).
--	--	--	---

BIBLIOGRAFIE

- Miklosich, Fr., 1865, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum: emendatum auctum*. Vindobonae, Guilelmus Braumueller.
- N sturel, P. V. 1904, *Viea a Sfin ilor Varlaam i Ioasaf*. Tradus din limba elen la anul 1648 de Udri te N sturel de Fiere ti, al doilea logof t, edi ie alc tuit de Generalul ~, Bucure ti.
- Stanciu-Istrate, Maria, 2010, „Rarit i lexicale în romanul popular *Varlaam i Ioasaf*, versiunea Udri te N sturel”, în volumul *In honorem Gheorghe Mih il* . Volum îngrijit, de Mariana Manguilea. Bucure ti, Editura Universit ii din Bucure ti, p. 315-323.
- Stanciu-Istrate, Maria, 2012, „Derivate neobi nuite într-un text românesc din a doua jum tate a secolului al XVII-lea”, în *Limba român* , LXI, nr. 1, p. 37 – 43.
- trempe Gabriel, 1978, *Catalogului manuscriselor române ti*, vol. I, Bucure ti, Editura tiin ific i enciclopedic .
- trempe Gabriel, 1983, *Catalogului manuscriselor române ti*, vol. II, Bucure ti, Editura tiin ific i enciclopedic .
- trempe Gabriel, 1987, *Catalogului manuscriselor române ti*, vol. III, Bucure ti, Editura tiin ific i enciclopedic .
- Turdeanu, Emil 1985, „Le roman de *Barlaam et Ioasaph* en Roumain : Les versions d’Udri te N sturel, de Vlad Bo ulescu et des «Vies des Saints», în *Etudes de littérature roumaine et d’écrits slaves et grecs des Principautés Roumaines*, Leiden, E.J. Brill, p. 329-380.

NAMING THE “EPHEMERAL” IN A RELIGIOUS NOVEL FROM THE 17TH CENTURY, TRANSLATED BY UDRI TE N STUREL

(Abstract)

Although transient through the Old Romanian literary lexis, the lexical innovations by which Udri te N sturel translated the notion ‘ephemeral’ are a testimony to his preoccupations for the literary language, and at the same time to his talent as a writer. His attempt to innovate, originating from its desire to find the best fitting word, places N sturel, be it only because of this translation, among the language architects of the old period, foreshadowing the appearance of Bishop Dosoftei.